

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (trečioji kolegija) SPRENDIMAS

2020 m. rugsėjo 24 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Vienodas požiūris užimtumo ir profesinėje srityje – Direktyva 2000/78/EB ir 2006/54/EB – Taikymo sritis – Netiesioginės diskriminacijos dėl amžiaus ir lyties draudimas – Pateisinimai – Nacionalinės teisės normos, numatančios išskaitas iš valstybės kontroliuojamų įmonių tiesiogiai jų gavėjams mokamų pensijų ir panaikinančios tokių pensijų dydžio indeksavimą – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 16, 17, 20 ir 21 straipsniai – Taikymas – Diskriminacija dėl turtinės padėties – Sutarčių laisvės suvaržymas – Nuosavybės teisės pažeidimas – Pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnis – Teisė į veiksmingą teisinės gynybos priemonę“

Byloje C-223/19

dėl *Landesgericht Wiener Neustadt* (Vyner Noištato apygardos teismas, Austrija) 2019 m. kovo 11 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2019 m. kovo 13 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

YS

prieš

NK AG

TEISINGUMO TEISMAS (trečioji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkė A. Prechal, teisėjai L. S. Rossi, J. Malenovský, F. Biltgen (pranešėjas) ir N. Wahl,

generalinė advokatė J. Kokott,

posėdžio sekretorius D. Dittert, skyriaus vadovas,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2020 m. sausio 22 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- YS, atstovaujamo advokato M. Breunig ir *Prozessbevollmächtigter* J. Hanreich,
- NK, atstovaujamos advokato C. Egermann,
- Austrijos vyriausybės, atstovaujamos J. Schmoll,
- Europos Komisijos, atstovaujamos C. Valero ir B.-R. Killmann ir B. Bertelmann,

* Proceso kalba: vokiečių.

susipažinęs su 2020 m. gegužės 7 d. posėdyje pateikta generalinės advokatės išvada,
priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2000 m. lapkričio 27 d. Tarybos direktyvos 2000/78/EB, nustatančios vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus (OL L 303, 2000, p. 16; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 4 t., p. 79), 2006 m. liepos 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2006/54/EB dėl moterų ir vyrų lygių galimybių ir vienodo požiūrio į moteris ir vyrus užimtumo bei profesinės veiklos srityje principo įgyvendinimo (OL L 204, 2006, p. 23) ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – chartija) 16, 17, 20, 21 ir 47 straipsnių išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant YS ir NK AG ginčą dėl sumos iš profesinės pensijos, kurią ši tiesiogiai sumokėjo YS, atskaitymo ir dėl sutartyje nustatyto šios pensijos indeksavimo 2018 m. panaikinimo.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

Direktyva 79/7/EEB

- 3 1978 m. gruodžio 19 d. Tarybos direktyvos 79/7/EEB dėl vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principo nuoseklaus įgyvendinimo socialinės apsaugos srityje (OL L 6, 1979, p. 24; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 1 t., p. 215) 3 straipsnio 1 dalies a punkte numatyta, kad ši direktyva taikoma įstatymų nustatytoms sistemoms, kurios užtikrina apsaugą, be kita ko, „senatvės“ atveju.

Direktyva 2000/78

- 4 Direktyvos 2000/78 1 straipsnyje numatyta, kad šios direktyvos tikslas – nustatyti kovos su diskriminacija dėl religijos ar įsitikinimų, negalios, amžiaus ar seksualinės orientacijos užimtumo ir profesinėje srityje bendrus pagrindus siekiant valstybėse narėse įgyvendinti vienodo požiūrio principą.
- 5 Šios direktyvos 2 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatyta:

„1. Šioje direktyvoje „vienodo požiūrio principas“ reiškia, kad dėl kurios nors iš 1 straipsnyje nurodytų priežasčių nėra jokios tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos.

2. Šio straipsnio 1 dalyje:

<...>

- b) netiesioginė diskriminacija yra akivaizdi tada, kai dėl akivaizdžiai neutralių sąlygų, kriterijų ar taikomos praktikos tam tikrą religiją ar įsitikinimus išpažįstantys, tam tikrą negalią turintys, tam tikro amžiaus ar tam tikros seksualinės orientacijos asmenys gali patekti tam tikru atžvilgiu į prastesnę padėtį nei kiti asmenys, nebent:
 - i) tas sąlygas, kriterijus ar taikomą praktiką objektyviai pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama atitinkamomis ir būtinomis priemonėmis <...>

<...>“

- 6 Minėtos direktyvos 3 straipsnio „Taikymo sritis“ 1 dalyje numatyta:

„Neviršijant Bendrijai suteiktų įgaliojimų, ši direktyva taikoma visiems asmenims tiek valstybiniame, tiek privačiame sektoriuje, įskaitant valstybines įstaigas:

<...>

- c) įdarbinimui ir darbo sąlygoms, įskaitant atleidimą iš darbo ir atlyginimą;

<...>“

Direktyva 2006/54

- 7 Direktyvos 2006/54 30 konstatuojamojoje dalyje nurodyta:

„Taisyklių dėl įrodinėjimo pareigos priėmimas vaidina reikšmingą vaidmenį užtikrinant lygybės principo veiksmingą vykdymą. Teisingumo Teismas nusprendė, kad reikėtų numatyti sąlygą, užtikrinančią, jog *prima facie* diskriminacijos bylos atveju įrodinėjimo pareiga tektų atsakovui, išskyrus procesinių veiksmų, kuriuose faktus turi tirti teismas arba kita kompetentinga nacionalinė institucija, atvejus. Vis dėlto reikia patikslinti, kad faktus, pagal kuriuos galima daryti prielaidą, jog buvo tiesiogiai ar netiesiogiai diskriminuojama, įvertina kompetentingos nacionalinės institucijos pagal nacionalinės teisės aktus ar praktiką. Be to, valstybės narės bet kuriame procesinių veiksmų etape gali įvesti įrodymų taisykles, kurios yra palankesnės ieškovams.“

- 8 Šios direktyvos 1 straipsnyje nustatyta:

„Šios direktyvos tikslas – užtikrinti, kad būtų įgyvendinamas moterų ir vyrų lygių galimybių bei vienodo požiūrio į moteris ir vyrus principas užimtumo ir profesinės veiklos srityje.

Šiuo tikslu į ją yra įtraukiamos nuostatos, skirtos vienodo požiūrio principui įgyvendinti šiose srityse:

<...>

- b) darbo sąlygų, įskaitant užmokestį;

- c) profesinių socialinio draudimo sistemų.

<...>“

- 9 Minėtos direktyvos 2 straipsnio 1 dalies b punkte „netiesioginės diskriminacijos“ sąvoka apibrėžiama kaip situacija, kai dėl akivaizdžiai neutralios nuostatos, kriterijaus ar praktikos vienos lyties asmenys gali atsidurti tam tikroje prastesnėje padėtyje nei kitos lyties asmenys, nebent tą nuostatą, kriterijų ar praktiką objektyviai pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis.

- 10 Šios direktyvos 4 straipsnio pirma pastraipa išdėstyta taip:

„Panaikinama bet kokia tiesioginė ir netiesioginė diskriminacija dėl lyties visų aspektų ir sąlygų atžvilgiu atlyginant už tą patį darbą arba už vienodos vertės darbą.“

- 11 Direktyvos 2006/54 II antraštinės dalies 2 skyriaus „Vienodas požiūris į profesines socialinės apsaugos sistemas“ 5 straipsnis suformuluotas taip:

„Nepažeidžiant 4 straipsnio, neturi būti jokios tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos dėl lyties profesinėse socialinės apsaugos sistemose, ypač šiais aspektais:

<...>

- c) išmokų apskaičiavimo, įskaitant išmokų padidinimą sutuoktiniams ir išlaikomiems asmenims, taip pat sąlygų, kurios reguliuoja teisės į išmokas trukmę ir išlaikymą.“
- 12 Šios direktyvos 7 straipsnio 1 dalies a punkto iii papunktyje numatyta, kad minėtame 2 skyriuje išdėstytos nuostatos taikomos profesinėms socialinės apsaugos sistemoms, kurios užtikrina apsaugą „senatvės“, įskaitant ankstyvą išėjimą į pensiją, atveju.

Austrijos teisė

- 13 *Sonderpensionenbegrenzungsgesetz* (Įstatymas dėl specialiųjų pensijų ribų) (*BGBL. I, 46/2014*, toliau – *SpBegrG*)) 1 straipsnyje įtvirtintos konstitucinės nuostatos, kuriomis buvo padaryti tam tikri *Bundesverfassungsgesetz über die Begrenzung von Bezügen öffentlicher Funktionäre* (Federalinis konstitucinis įstatymas dėl tarnautojų atlyginimų ribų) (*BGBL. I, 64/1997*, toliau – *BezBegrBVG*) pakeitimai. Šiame 1 straipsnyje, be kita ko, *BezBegrBVG* taikymo asmenims sritis buvo išplėsta įtraukiant *Rechnungshof* (Audito Rūmai, Austrija) kontroliuojamų juridinių asmenų darbuotojus ir buvusius darbuotojus. Prie šių juridinių asmenų priskiriamos pagal privatinę teisę veikiančios įmonės, kurioms Austrijos federalinė vyriausybė ar įvairios federalinės žemės daro lemiamą įtaką.
- 14 Nors *SpBegrG*, kaip federalinis įstatymas, negali turėti tiesioginio poveikio *Rechnungshof* (Audito Rūmai) kontroliuojamų įmonių darbuotojų sutartims dėl federalinių žemių daromos lemiamos įtakos šioms įmonėms, pagal *BezBegrBVG* 10 straipsnio 6 dalį federalinės žemės teisės aktų leidėjui suteikiama teisė priimti normas, panašias į tas, kurios numatytos federaliniu lygmeniu juridinių asmenų, kurių didžioji dalis akcijų priklauso šiai žemei, darbuotojams ir buvusiems darbuotojams.
- 15 *Niederösterreichisches Landes- und Gemeindebezügesetz* (Žemutinės Austrijos federalinės žemės ir savivaldybių organų narių atlyginimų įstatymas, toliau – *NÖ Landes- und Gemeindebezügesetz*), priimto remiantis *SpBegrG*, 24a straipsnyje „Pensijų ribos“ numatyta:

„1. Asmenys, turintys teisę gauti pensiją apibrėžtos išmokos forma:

<...>

- b) iš subjektų, kuriems dėl *Niederösterreich* [(Žemutinės Austrijos federalinė žemė, Austrija)] <...> turimo kontrolinio akcijų paketo arba finansinėmis, ekonominėmis ar organizacinėmis priemonėmis vykdomos faktinės kontrolės taikoma *Rechnungshof* [(Audito Rūmai)] kontrolė,

privalo mokėti pensijų užtikrinimo įmoką nuo išmokos dalies, kuri viršija [*Allgemeines Sozialversicherungsgesetz* (Bendrasis socialinio draudimo įstatymas (*BGBL.*, 189/1955))] (paskutinį kartą iš dalies pakeistas *BGBL. I, 139/1997*) 45 straipsnyje ir [šio įstatymo] (paskutinį kartą iš dalies pakeistas *BGBL. I, 35/2012*) 108 straipsnio 1 ir 3 dalyse nustatytą maksimalią mėnesinę įmokų bazę. Tai taip pat taikoma specialiosioms išmokoms.

2. Pensijų užtikrinimo įmoką atskaito mokanti institucija ir perveda federalinės žemės įstatymu įkurtam subjektui arba įmonei, iš kurios pensijos yra gaunamos.

3. Pensijų užtikrinimo įmoka sudaro <...>“

- 16 *Allgemeines Sozialversicherungsgesetz* (toliau – ASVG) 711 straipsnis „Pensijų koregavimas 2018 m.“, įtrauktas į 2018 m. *Pensionsanpassungsgesetz 2018* (Pensijų dydžio koregavimo įstatymas, toliau – PAG 2018) (*BGBL.* I, 151/2017), suformuluotas taip:

„1. Nukrypstant nuo 108h straipsnio 1 dalies pirmo sakinio ir 2 dalies pensija 2018 kalendoriniais metais didinama ne taikant koregavimo koeficientą, o taip: bendra visų gaunamų pensijų suma (2 dalis) didinama:

- 1) 2,2 %, jei neviršija 1 500 EUR per mėnesį;
- 2) 33 EUR, jei viršija 1 500 EUR, bet yra ne didesnė kaip 2 000 EUR per mėnesį;
- 3) 1,6 %, jei viršija 2 000 EUR, bet yra ne didesnė kaip 3 355 EUR per mėnesį;
- 4) tiesiškai nuo 1,6 % iki 0 % mažėjančia procentine dalimi, jei ji viršija 3 355 EUR, bet yra ne didesnė kaip 4 980 EUR per mėnesį.

Jei bendra visų gaunamų pensijų suma viršija 4 980 EUR per mėnesį, pensija nedidinama.

2. Bendra visų asmens gaunamų pensijų suma yra visos asmens pensijos pagal valstybinę pensijų draudimo sistemą, į kurias asmuo turėjo teisę <...>. Bendros visų gaunamų pensijų sumos dalimi taip pat laikomos visos [*SpBegrG*] numatytos išmokos, jei pensiją gaunantis asmuo turi į jas teisę 2017 m. gruodžio 31 d.

<...>

6. <...> (Konstitucinė nuostata) [*SpBegrG*] nustatytos išmokos už 2018 kalendorinius metus koreguojamos neviršijant 1 dalyje nustatyto didinimo, atsižvelgiant į bendrą visų gaunamų pensijų sumą (2 dalis).“

- 17 *Betriebspensionsgesetz* (Profesinių pensijų įstatymas) (*BGBL.*, 282/1990) 2 straipsnyje nustatyta:

„1 straipsnio 1 dalyje apibrėžtos išmokos yra darbdavio įsipareigojimai, kylantys iš vienašalių pareiškimų, atskirų susitarimų arba kolektyvinės teisės normų:

- 1) mokėti įmokas pensijų fondui <...> darbuotojo ir maitintojo netekusiems asmenims; mokėti kolektyvinio įmonės draudimo įmokas <...> darbuotojui ir maitintojo netekusiems asmenims; <...>
- 2) tiesiogiai mokėti išmokas darbuotojui ir maitintojo netekusiems asmenims (tiesioginė apibrėžta išmoka);
- 3) mokėti darbuotojo ir maitintojo netekusių asmenų naudai sudaryto gyvybės draudimo įmokas.“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

- 18 Ieškovas pagrindinėje byloje yra buvęs NK, į Biržos sąrašus įtrauktos bendrovės, kurios kontrolinis apie 51 % akcijų paketas priklauso Žemutinės Austrijos federalinei žemei, darbuotojas.
- 19 1992 m. kovo 2 d. ieškovas pagrindinėje byloje sudarė su NK sutartį dėl profesinės pensijos. Šioje sutartyje buvo įtraukta sąlyga, kad NK moka „tiesioginę apibrėžtą išmoką“, t. y. profesinę pensiją, finansuojamą iš šios darbdavės sudarytų atidėjinių, kurią darbdavė įsipareigojo pasibaigus darbo

santykiams išmokėti darbuotojui tiesiogiai. Be to, buvo susitarta dėl indeksavimo sąlygos, pagal kurią visos pensinės teisės didinamos tokia pačia procentine dalimi, kuri gaunant minėtą profesinę pensiją būtų taikoma aukščiausios pareigybės kategorijos darbo užmokesčiams, kaip numatyta atitinkamo sektoriaus Austrijos įmonių darbuotojams taikomoje kolektyvinėje sutartyje.

- 20 2010 m. balandžio 1 d. ieškovas pagrindinėje byloje išėjo į pensiją. Taigi nuo tada jis gauna įvairias pensijos išmokas. Be kita ko, nuo 2010 m. gruodžio 17 d. NK jam moka „tiesioginę apibrėžtą išmoką“, numatytą 1992 m. kovo 2 d. profesinės pensijos sutartyje.
- 21 Nuo 2015 m. sausio 1 d. NK atskaito pensijų užtikrinimo įmoką pagal *NÖ Landes- und GemeindebezügeG* 24a straipsnį.
- 22 Remdamasi ASVG 711 straipsniu NK nepadidino 2018 m. ieškovo pagrindinėje byloje profesinės pensijos, nors tiesiogiai išmokėtos šios pensijos dalis turėjo padidėti 3 %, atsižvelgiant į darbo užmokesčių indeksavimą, numatytą tais metais atitinkamo sektoriaus Austrijos įmonių darbuotojams taikomoje kolektyvinėje sutartyje.
- 23 Ieškovas pagrindinėje byloje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme – *Landesgericht Wiener Neustadt* (Vyner Noištato apygardos teismas, Austrija) – pareiškė ieškinį NK, juo, pirma, siekė užginčyti minėtą atskaitymą ir jo profesinės pensijos nedidinimą ir, antra, pripažinti jo būsimas teises.
- 24 Dėl Sąjungos teisės, visų pirma direktyvų 79/7, 2000/78 ir 2006/54, taikymo srities prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad *NÖ Landes- und GemeindebezügeG* 24a straipsnis ir ASVG 711 straipsnis (toliau kartu – nagrinėjamos nacionalinės nuostatos) tiesiogiai reglamentuoja profesinės pensijos, į kurią ieškovas pagrindinėje byloje turi teisę pagal 1992 m. kovo 2 d. profesinės pensijos sutartį, dydžio nustatymo tvarką ir sąlygas.
- 25 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pabrėžia, kad nagrinėjamos nacionalinės nuostatos taikomos asmenims, gaunantiems profesinę pensiją kaip „tiesioginę apibrėžtą išmoką“, kurios dydis yra santykinai didelis, iš juridinio asmens, kuri kontroliuoja *Rechnungshof* (Audito Rūmai), visų pirma dėl to, kad kontrolinis akcijų paketas priklauso federalinei žemei, priėmusiai teisės normas, panašias į numatytąsias federaliniu lygmeniu.
- 26 Šis teismas nurodo, kad nagrinėjamos nacionalinės nuostatos nedaro įtakos asmenims, dar nesulaukusiems nustatyto amžiaus, nes sutartys dėl pensijos kaip „tiesioginės apibrėžtos išmokos“ skyrimo Austrijoje nebebuvo sudaromos maždaug nuo 2000 m. Šios rūšies sutartys paprastai būdavo sudaromos su asmenimis, įgijusiais didelį darbo stažą ir užimančiais atsakingas pareigas juos įdarbinusioje įmonėje, šiandien šie asmenys yra sulaukę nustatyto amžiaus.
- 27 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat pažymi, kad, remiantis oficialiais Austrijos statistiniais duomenimis, nagrinėjamos nacionalinės teisės nuostatos daugiausia daro poveikį vyrų profesinei pensijai.
- 28 Kiek tai susiję su šių nuostatų tikslais, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo du *SpBegrG* numatytus tikslus: pirma, sumažinti dėl vadinamųjų „specialių“ pensijų atsiradusį disbalansą ir, antra, užtikrinti ilgalaikį pensijų išmokų finansavimą.
- 29 Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo teigimu, nagrinėjamos nacionalinės nuostatos priimtose kaip konstitucinės nuostatos, iš esmės siekiant apriboti galimybę ginčyti jų galiojimą *Verfassungsgerichtshof* (Konstitucinis Teismas, Austrija).

30 Šiomis aplinkybėmis *Landesgericht Wiener Neustadt* (Vyner Noištato apygardos teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

- „1. Ar į Direktyvos 79/7/EEB ir (arba) Direktyvos 2006/54 taikymo sritį patenka valstybės narės teisės normos, lemiančios tai, kad buvęs darbdavys, išmokėdamas profesines pensijas, iš daug didesnio vyrų, turinčių teisę į profesinę pensiją, skaičiaus nei iš moterų, turinčių teisę į profesinę pensiją, skaičiaus gali atskaityti tam tikras sumas ir laisvai jomis disponuoti, ir ar tokios normos yra diskriminuojančios, kaip tai suprantama pagal šias direktyvas?
2. Ar į Direktyvos 2000/78 taikymo sritį patenka valstybės narės teisės normos, diskriminuojančios dėl amžiaus, nes pagal jas finansinė našta tenka išimtinai vyresnio amžiaus asmenims, pagal privatinę teisę turintiems teisę į profesinės pensijos išmokas, dėl kurių buvo susitarta kaip dėl „tiesioginių apibrėžtų išmokų“, o jaunesnio amžiaus ir jauni asmenys, sudarę profesinių pensijų kaupimo sutartis, finansinės naštos nepatiria?
3. Ar taip pat tuo atveju, kai valstybės narės teisės normose nėra diskriminavimo, kuris būtų uždraustas pagal direktyvas 79/7, 2000/78 ir 2006/54, profesinėms pensijoms turi būti taikomos Chartijos nuostatos, visų pirma jos 20 ir 21 straipsniuose įtvirtinti draudimai diskriminuoti?
4. Ar Chartijos 20 ir paskesnius straipsnius reikia aiškinti taip, kad jiems prieštarauja valstybės narės teisės normos, kuriomis įgyvendinama Sąjungos teisė, kaip tai suprantama pagal Chartijos 51 straipsnį, ir kurios asmenis, pagal privatinę teisę turinčius teisę į profesinę pensiją, palyginti su kitais asmenimis, turinčiais teisę į profesinę pensiją, diskriminuoja dėl lyties, amžiaus, turtinės padėties ar dėl kitų priežasčių, pavyzdžiui, dėl buvusio darbdavio dabartinių nuosavybės santykių, ir ar pagal Chartiją toks diskriminavimas yra draudžiamas?
5. Ar nacionalinės teisės nuostatos, kurios tik nedidelę dalį asmenų, turinčių iš sutarties kylančią teisę į profesinę pensiją, išmokamą „tiesioginių apibrėžtų išmokų“ forma, įpareigoja mokėti tam tikras sumas buvusiam darbdaviui, diskriminuoja ir dėl turtinės padėties, kaip tai suprantama pagal Chartijos 21 straipsnį, jeigu jos taikomos tik asmenims, gaunantiems didesnes profesines pensijas?
6. Ar Chartijos 17 straipsnį reikia aiškinti taip, kad jam prieštarauja valstybės narės teisės normos, kuriose yra numatytas tiesiogiai pagal įstatymą ir be jokios kompensacijos vykdomas ekspropriuojantis dviejų privačių asmenų sudaryto susitarimo dėl „tiesioginių apibrėžtų išmokų“ forma išmokamos profesinės pensijos suvaržymas buvusio įmonės, kuri pasirūpino profesinės pensijos mokėjimu ir kuri nepatiria finansinių sunkumų, darbuotojo nenaudai?
7. Ar sutarčių laisvės principą pažeidžiantis, įstatymu nustatytas asmens, turinčio teisę į profesinę pensiją, buvusio darbdavio įpareigojimas neišmokėti tam tikrą sutarto darbo užmokesčio (sutartos profesinės pensijos) dalį reiškia darbdavio nuosavybės teisės suvaržymą?
8. Ar Chartijos 47 straipsnį reikia aiškinti taip, kad jam prieštarauja valstybės narės teisės normos, kuriose yra numatyta tiesiogiai pagal įstatymą vykdoma ekspropriacija ir nėra numatytos jokios kitos galimybės šią ekspropriaciją užginčyti, išskyrus ieškinio pareiškimą naudoti iš ekspropriacijos gaunantį asmeniui (buvusiam darbdaviui ir pensijos kaupimo sutarties skolininkui), reikalaujant atlyginti žalą ir grąžinti ekspropriuotą pinigų sumą?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo ir antrojo klausimų pirmos dalies

- 31 Savo pirmojo ir antrojo klausimų pirmomis dalimis, kurias reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar direktyvos 79/7, 2000/78 ir 2006/54 turi būti aiškinamos taip, kad į jų taikymo sritį patenka valstybės narės teisės nuostatos, pagal kurias, pirma, profesinės pensijos, kurią darbdavys pagal sutartį išipareigojo tiesiogiai mokėti savo buvusiam darbuotojui, sumos dalį šis darbdavys turi atskaityti iš pajamų šaltinio ir, antra, sutartyje numatytas šios išmokos sumos indeksavimas tampa neveiksmingas.
- 32 Šiuo klausimu pirmiausia reikia priminti, kad pagal Direktyvos 79/7 3 straipsnio 1 dalies a punktą ši direktyva taikoma tik įstatymų nustatytoms socialinės apsaugos sistemoms, pagal kurias numatyta apsauga, be kita ko, „senatvės“ atveju (šiuo klausimu žr. 2012 m. lapkričio 22 d. Sprendimo *Elbal Moreno*, C-385/11, EU:C:2012:746, 26 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 33 Vis dėlto išmokos, mokamos pagal pensijų sistemą iš esmės dėl suinteresuotojo asmens darbo, priskiriamos prie jo darbo užmokesčio ir patenka į SESV 157 straipsnio taikymo sritį (šiuo klausimu žr. 2019 m. lapkričio 5 d. Sprendimo *Komisija / Lenkija (Bendrosios kompetencijos teismų nepriklausomumas)*, C-192/18, EU:C:2019:924, 59 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją). Taigi šios išmokos yra „atlyginimai“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2000/78 3 straipsnio 1 dalies c punktą (šiuo klausimu žr. 2019 m. sausio 15 d. Sprendimo *E.B.*, C-258/17, EU:C:2019:17, 44 ir 48 punktus).
- 34 Be to, iš Direktyvos 2006/54 1 straipsnio c punkto ir 5 straipsnio c punkto matyti, kad ši direktyva susijusi su profesinėmis socialinės apsaugos sistemomis. Vis dėlto jau yra nuspręsta, kad pensijų, mokamų darbuotojui dėl jo darbo santykių su darbdaviu viešajame sektoriuje, sistemos taip pat patenka į Direktyvos 2006/54 5 straipsnio materialinę taikymo sritį (šiuo klausimu žr. 2019 m. lapkričio 5 d. Sprendimo *Komisija / Lenkija (Bendrosios kompetencijos teismų nepriklausomumas)*, C-192/18, EU:C:2019:924, 72 ir 73 punktus).
- 35 Darytina išvada, kad tokia pensija, kaip „tiesioginė apibrėžta išmoka“, kurią ieškovas pagrindinėje byloje gauna iš savo buvusio darbdavio dėl darbo santykių su juo, patenka ne į Direktyvos 79/7, o į direktyvų 2000/78 ir 2006/54 taikymo sritį.
- 36 Antra, reikia konstatuoti, kad pagal nagrinėjamas nacionalinės teisės nuostatas, kuriose nurodyta, jog, pirma, profesinės pensijos, kurią darbdavys pagal sutartį išipareigojo tiesiogiai mokėti savo buvusiam darbuotojui, sumos dalį šis darbdavys turi atskaityti iš pajamų šaltinio ir, antra, dėl kurių sutartyje numatytas šios išmokos sumos indeksavimas tampa neveiksmingas, yra sumažinamas pensijos, kurią ši bendrovė išipareigojo mokėti minėtam buvusiam darbuotojui, dydis. Todėl šios nuostatos turi įtakos minėto darbuotojo atlyginimui, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2000/78 3 straipsnio 1 dalies c punktą, ir profesinės socialinės apsaugos sistemas, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2006/54 5 straipsnio c punktą. Taigi šios direktyvos taikomos tokiai situacijai, kaip nagrinėjama pagrindinėje byloje (pagal analogiją žr. 2016 m. birželio 16 d. Sprendimo *Lesar*, C-159/15, EU:C:2016:451, 18 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 37 Šios išvados nepaneigia Austrijos vyriausybės rašytinėse pastabose minėtu 2016 m. birželio 2 d. Sprendimu *C* (C-122/15, EU:C:2016:391) suformuota jurisprudencija; to sprendimo 30 punkte Teisingumo Teismas nusprendė, kad nacionalinės teisės aktai, susiję su papildomu pajamų iš senatvės pensijos mokesčiu, nepatenka į Direktyvos 2000/78 materialinę taikymo sritį.
- 38 Minėto sprendimo 25 ir 26 punktuose Teisingumo Teismas rėmėsi aplinkybe, kad byla, kurioje priimtas tas sprendimas, buvo susijusi ne su išmokų, mokamų darbuotojui dėl jo darbo santykių su buvusiu darbdaviu, dydžio nustatymo tvarka ar sąlygomis, bet su pajamų iš senatvės pensijos

apmokestinimo tarifu, nes toks apmokestinimas, kuris tiesiogiai ir išimtinai pagrįstas nacionalinės mokesčių teisės aktais, nesusijęs su darbo santykiais, taigi ir su „atlyginimo“ nustatymu, kaip tai suprantama pagal minėtą direktyvą ir SESV 157 straipsnio 2 dalį.

- 39 Taigi į pirmojo ir antrojo klausimų pirmas dalis reikia atsakyti, kad direktyvos 2000/78 ir 2006/54 turi būti aiškinamos taip, kad į jų taikymo sritį patenka valstybės narės teisės nuostatos, pagal kurias, pirma, profesinės pensijos, kurią darbdavys pagal sutartį įsipareigojo tiesiogiai mokėti savo buvusiam darbuotojui, sumos dalį šis darbdavys turi atskaityti iš atlyginimo ir, antra, pagal kurias sutartyje numatytas šios išmokos sumos indeksavimas tampa neveiksmingas.

Dėl pirmojo klausimo antros dalies

- 40 Pirmojo klausimo antra dalimi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyva 2006/54 turi būti aiškinama taip, kad pagal ją draudžiamos valstybės narės teisės normos, nustatančios, jog pensijos, kurią valstybės kontroliuojama įmonė pagal sutartį įsipareigojo tiesiogiai mokėti pensijos gavėjams ir kuri viršija tam tikras šiose teisės normose nustatytas ribas, gavėjai netenka, pirma, iš šios pensijos dalies, kuri viršija vieną iš minėtų ribų, atskaitytos sumos ir, antra, sutartyje nustatytos šios pensijos indeksavimo išmokos, kai minėtų teisės normų poveikį patiria kur kas daugiau pensijas gaunančių vyrų nei moterų.
- 41 Vadovaujantis Direktyvos 2006/54 5 straipsnio c punktu pažymėtina, kad, apskaičiuojant išmokas profesinėse socialinės apsaugos sistemose, kurios pagal šios direktyvos 7 straipsnio 1 dalies a punkto iii papunktį užtikrina apsaugą, be kita ko, „senatvės“ atveju, draudžiama bet kokia tiesioginė ar netiesioginė diskriminacija dėl lyties.
- 42 Pirmiausia reikia konstatuoti, kad tokiomis nacionalinės teisės nuostatomis, kaip nagrinėjamos pagrindinėje byloje, nesukuriama tiesioginė diskriminacija, nes jos vienodai taikomos visiems darbuotojams – vyrams ir moterims.
- 43 Kiek tai susiję su klausimu, ar tokios nacionalinės teisės normos lemia netiesioginę diskriminaciją, pažymėtina, kad Direktyvos 2006/54 2 straipsnio 1 dalies b punkte netiesioginė diskriminacija apibrėžta kaip situacija, kai dėl akivaizdžiai neutralios nuostatos, kriterijaus ar praktikos vienos lyties asmenys gali atsidurti tam tikroje prastesnėje padėtyje nei kitos lyties asmenys, išskyrus atvejus, kai tą nuostatą, kriterijų ar praktiką objektyviai pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis.
- 44 Šiuo klausimu, pirma, iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad asmenys, kuriems nagrinėjamos nacionalinės teisės nuostatos yra nepalankesnės, yra buvę valstybės kontroliuojamų įmonių darbuotojai, gaunantys pensiją kaip „tiesioginę apibrėžtą išmoką“, kurios dydis viršija tam tikras ribas. Iš tiesų, viena vertus, *NÖ Landes- und GemeindebezügeG* 24a straipsnyje numatyta mokėti pensijų užtikrinimo įmoką nuo tokios išmokos dalies, kuri viršija pagal ASVG apskaičiuotą maksimalią mėnesinę įmokų bazę. Per posėdį Teisingumo Teisme Austrijos vyriausybė nurodė, kad 2020 m. ši mėnesinė įmokų bazė buvo 5 370 EUR bruto. Kita vertus, pagal ASVG 711 straipsnio 6 dalį *SpBegrG* numatyta išmoka, kaip antai pagrindinėje byloje nagrinėjama „tiesioginė apibrėžta išmoka“, 2018 m. negalėjo būti padidinta, jei bendra visų suinteresuotojo asmens pensijų suma viršijo 4 980 EUR per mėnesį.
- 45 Vadovaujantis Direktyvos 2006/54 2 straipsnio 1 dalies b punktu, pažymėtina, kad asmenų, kuriems taikomos nagrinėjamos nacionalinės teisės nuostatos, padėties negalima lyginti su buvusių valstybės nekontroliuojamų įmonių darbuotojų ar asmenų, gaunančių įmonės pensiją ne kaip „tiesioginę apibrėžtą išmoką“, o kaip pensijų fondo ar gyvybės draudimo išmokas, padėtimi. Iš tiesų, skirtingai nei

pensijų, mokamų minėtoms dviem asmenų kategorijoms, atveju, atitinkama federalinė valstybė ar federalinė žemė kontroliuoja darbuotojų, gaunančių „tiesiogines apibrėžtas išmokas“, darbdavius ir šių darbuotojų pensijų fondus.

- 46 Kaip savo išvados 55 punkte pažymėjo generalinė advokatė, lygintinos yra asmenų, gaunančių iš valstybės kontroliuojamos įmonės pensiją kaip „tiesioginę apibrėžtą išmoką“, situacijos, t. y. yra asmenų, kuriems taikomos nagrinėjamos nacionalinės nuostatos dėl šios išmokos dydžio, situacija ir asmenų, kuriems tokios nuostatos netaikomos, situacija.
- 47 Iš to matyti, kad akivaizdžiai neutraliu kriterijumi, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2006/54 2 straipsnio 1 dalies b punktą, dėl kurio taikant nagrinėjamas nacionalinės teisės nuostatas atsiranda nevienodas požiūris, turi būti laikoma tose nuostatose nustatyta išmokų suma, nes dėl šių nuostatų nepalankioje padėtyje atsiduria tik pensijų, kurių suma viršija tam tikras ribas, gavėjai.
- 48 Antra, dėl klausimo, ar dėl šio nevienodo požiūrio vienos lyties asmenys gali atsidurti tam tikroje nepalankesnėje padėtyje nei kitos lyties asmenys, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas tik pažymi, kad, remiantis oficialiais Austrijos statistiniais duomenimis, nagrinėjamos nacionalinės teisės nuostatos daugiausia paveikia vyrus.
- 49 Šiuo klausimu Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad tokia nepalankesnė padėtis gali būti konstatuota, be kita ko, jeigu būtų įrodyta, kad nacionalinės teisės aktai daro neigiamą įtaką daug didesnei daliai vienos lyties asmenų (2019 m. spalio 3 d. Sprendimo *Schuch-Ghannadan*, C-274/18, EU:C:2019:828, 45 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 50 Kaip matyti iš Direktyvos 2006/54 30 konstatuojamosios dalies, aplinkybės, į kurias atsižvelgiant galima daryti prielaidą, jog buvo netiesiogiai diskriminuojama, turi vertinti nacionalinis teismas pagal nacionalinę teisę arba praktiką, pagal kurias visų pirma gali būti numatyta, jog netiesioginę diskriminaciją galima įrodinėti bet kokiomis priemonėmis, o ne tik statistiniais duomenimis (šiuo klausimu žr. 2019 m. spalio 3 d. Sprendimo *Schuch-Ghannadan*, C-274/18, EU:C:2019:828, 46 punktą ir jame nurodyta jurisprudenciją).
- 51 Taip pat pažymėtina, kad nacionalinis teismas turi įvertinti, ar jam pateikti statistiniai duomenys yra patikimi ir ar į juos galima atsižvelgti, t. y. visų pirma, ar jie neatspindi tik atsitiktinių arba atitinkamai susiklosčius aplinkybėms susidariusių reiškinių ir ar, vertinami bendrai, šie duomenys svarbūs (šiuo klausimu žr. 2019 m. spalio 3 d. Sprendimo *Schuch-Ghannadan*, C-274/18, EU:C:2019:828, 48 punktą ir jame nurodyta jurisprudenciją).
- 52 Dėl statistinių duomenų Teisingumo Teismas taip pat yra nusprendęs, pirma, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi atsižvelgti į visus darbuotojus, kuriems taikomos nacionalinės teisės normos su įtvirtintu nevienodu požiūriu, ir, antra, kad geriausias palyginimo metodas – palyginti, kokiai daliai darbuotojų vyrų ir kokiai daliai darbuotojų moterų turi įtakos šios teisės normos, o kokiai – ne (šiuo klausimu žr. 2007 m. gruodžio 6 d. Sprendimo *Vofß*, C-300/06, EU:C:2007:757, 40 ir 41 punktus ir 2019 m. spalio 3 d. Sprendimo *Seymour-Smith ir Perez*, C-274/18, EU:C:2019:828, 47 punktą).
- 53 Nagrinėjamu atveju iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad į nagrinėjamų nacionalinės teisės nuostatų taikymo sritį patenka *Rechnungshof* (Audito Rūmai) kontroliuojamos įmonės buvę darbuotojai, gaunantys profesinę pensiją kaip „tiesioginę apibrėžtą išmoką“.
- 54 Taigi, kaip savo išvados 65–67 punktuose nurodė generalinė advokatė, jei turimi statistiniai duomenys iš tikrųjų rodytų, jog daug didesnę buvusių darbuotojų, kurių profesinės pensijos dydžiui turėjo įtakos nagrinėjamos nacionalinės teisės nuostatos, procentinę dalį sudaro buvę darbuotojai vyrai, patenkantys į šių nuostatų taikymo sritį, nei buvusios darbuotojos moterys, reikėtų manyti, kad tokia situacija reiškia netiesioginę diskriminaciją dėl lyties, o tai prieštarauja Direktyvos 2006/54 5 straipsnio

c punktui, nebent tokias nuostatas galima pateisinti objektyviomis priežastimis, neturinčiomis nieko bendra su diskriminacija dėl lyties (pagal analogiją žr. 2007 m. gruodžio 6 d. Sprendimo *Vofß*, C-300/06, EU:C:2007:757, 42 punktą).

- 55 Trečia, darant prielaidą, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, atsižvelgdamas į šio sprendimo 53 ir 54 punktuose išdėstytus argumentus, padarytų išvadą, jog dėl nagrinėjamų nacionalinės teisės nuostatų atsiranda nevienodas požiūris, galintis reikšti netiesioginę diskriminaciją dėl lyties, šis teismas turėtų išnagrinėti, kiek toks nevienodas požiūris vis dėlto gali būti pateisinamas objektyviais veiksniais, neturinčiais nieko bendra su diskriminacija dėl lyties, kaip tai matyti iš Direktyvos 2006/54 2 straipsnio 1 dalies b punkto.
- 56 Iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos matyti, kad būtent taip visų pirma yra tuomet, kai pasirinktomis priemonėmis siekiama teisėto socialinės politikos tikslo, šios priemonės yra tinkamos ir būtinos nagrinėjamomis teisės normomis siekiamam tikslui įgyvendinti, turint omenyje, kad jos gali būti laikomos tinkamomis nurodytam tikslui pasiekti, tik jeigu jos iš tikrųjų atitinka ketinimą siekti šio tikslo nuosekliai ir sistemškai (šiuo klausimu žr. 2014 m. liepos 17 d. Sprendimo *Leone*, C-173/13, EU:C:2014:2090, 53 ir 54 punktus ir juose nurodytą jurisprudenciją).
- 57 Be to, Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad pasirinkdamos priemonės, kuriomis būtų pasiekti socialinės ir užimtumo politikos tikslai, valstybės narės turi didelę diskreciją (2000 m. balandžio 6 d. Sprendimo *Jørgensen*, C-226/98, EU:C:2000:191, 41 punktas ir 2011 m. spalio 20 d. Sprendimo *Brachner*, C-123/10, EU:C:2011:675, 73 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 58 Iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos taip pat matyti, kad nors galiausiai būtent nacionalinis teismas, vienintelis atsakingas už faktinių aplinkybių vertinimą ir nacionalinės teisės aktų išaiškinimą, turi priimti galutinį sprendimą, ar nagrinėjamu atveju šie reikalavimai yra įvykdyti, Teisingumo Teismas, turintis naudingai atsakyti į prašymą priimti prejudicinį sprendimą, kad nacionalinis teismas galėtų priimti sprendimą, yra kompetentingas pateikti gaires, grindžiamas pagrindinės bylos medžiaga ir rašytinėmis bei žodinėmis pastabomis, kurios jam buvo pateiktos (žr., be kita ko, 2014 m. liepos 17 d. Sprendimo *Leone*, C-173/13, EU:C:2014:2090, 56 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 59 Nagrinėjamu atveju iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad *SpBegrG*, su kuriuo nagrinėjamos nacionalinės nuostatos yra glaudžiai susijusios, siekiama dviejų tikslų, t. y. pirma, sumažinti dėl „specialių“ pensijų, kurios, kaip savo rašytinėse pastabose nurodo Austrijos vyriausybė, yra „papildomos pensijos, nepatenkančios į įprastas pensijų sistemas“, atsiradusį disbalansą ir, antra, užtikrinti ilgalaikį pensijų išmokų finansavimą. Austrijos vyriausybė šiuos tikslus patvirtino savo rašytinėse pastabose, patikslindama, kad nagrinėjamomis nacionalinėmis nuostatomis siekiama kompensuoti pensijų išmokų, kurias galiausiai finansuoja valstybė, skyrimo disbalansą. Be to, ši vyriausybė nurodė, kad tokios pensijos yra sunki finansinė našta atitinkamoms įmonėms, o tai gali turėti netiesioginių padarinių valstybės biudžetui, visų pirma dėl sumažėjusio dividendų paskirstymo.
- 60 Šiuo klausimu Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad su biudžetu susiję argumentai negali pateisinti diskriminacijos vienos iš lyčių nenaudai (2003 m. spalio 23 d. Sprendimo *Schönheit ir Becker*, C-4/02 ir C-5/02, EU:C:2003:583, 85 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 61 Vis dėlto tikslai, kuriais siekiama užtikrinti ilgalaikį senatvės pensijų finansavimą ir sumažinti atotrūkį tarp valstybės finansuojamų pensijų lygių, atsižvelgiant į didelę valstybių narių diskreciją, gali būti laikomi teisėtais socialinės politikos tikslais, neturinčiais nieko bendra su diskriminacija dėl lyties.
- 62 Nagrinėjamu atveju iš Teisingumo Teismui pateiktos bylos medžiagos matyti, kad nacionalinės teisės nuostatomis siekiama tokių tikslų, bet tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas. Viena vertus, dalies mokėtinos išmokos atidėjimas ir šios išmokos dydžio nepadidininimas leidžia sudaryti rezervus būsimiems mokėjimo įsipareigojimams. Šiuo klausimu, nors tiesa, kad, kaip per posėdį Teisingumo Teisme pabrėžė ieškovas pagrindinėje byloje ir NK, taip sutaupyta sumas

atitinkamos įmonės iš esmės gali naudoti visais tikslais, vis dėlto valstybė, kaip pagrindinė akcininkė, turi pakankamai įtakos minėtai įmonei tam, kad užtikrintų tinkamą nagrinėjamų senatvės pensijų finansavimą, bet tai taip pat turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

- 63 Kita vertus, kadangi šios nuostatos taikomos tik išmokų, kurių suma viršija tam tikrą ribą, atveju, jomis priartėjama prie mažesnių pensijų lygio.
- 64 Be to, minėtos nuostatos įgyvendinamos nuosekliai ir sistemiškai, nes taikomos visoms pensijoms, kurias kaip „tiesiogines apibrėžtas išmokas“ skiria valstybės tiesiogiai ar netiesiogiai kontroliuojamos institucijos ir įmonės ir kurioms, siekiant finansuoti būsimus pensijų išsipareigojimus, gali būti sudaromi rezervai, sudaryti iš atidėtų ar neskirtų sumų, bet tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.
- 65 Neatrodo, kad nagrinėjamos nacionalinės teisės nuostatos lemtų priemones, viršijančias tai, kas būtina nurodytiems tikslams pasiekti, visų pirma tiek, kiek jomis atsižvelgiama į atitinkamų asmenų galimybes mokėti įmokas, nes tiek *NÖ Landes- und GemeindebezügeG* 24a straipsnyje nurodytos atskaitomos sumos, tiek ASVG 711 straipsnyje numatytos pensijų didinimo ribos yra suskirstytos pagal suteiktų išmokų dydžius.
- 66 Be to, kalbant apie tikslą užtikrinti senatvės pensijų finansavimą, tai, kad tam tikra įmonė, kaip antai NK, gali būti tam tikslui sukaupusi pakankamų rezervų, savaime negali paneigti nagrinėjamų nacionalinės teisės nuostatų būtinumo, nes, kaip savo rašytinėse pastabose pažymi Europos Komisija, jos taikomos visoms įmonėms, kurių didžioji dalis priklauso federalinei valstybei ir Žemutinės Austrijos federalinei žemei.
- 67 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pirmojo klausimo antrą dalį reikia atsakyti: Direktyvos 2006/54 5 straipsnio c punktas ir 7 straipsnio a punkto iii papunktis turi būti aiškinami taip, kad pagal juos nedraudžiamos valstybės narės teisės normos, nustatančios, jog pensijos, kurią valstybės kontroliuojama įmonė pagal sutartį išsipareigojo tiesiogiai mokėti pensijos gavėjams ir kuri viršija tam tikras šiose teisės normose nustatytas ribas, gavėjai netenka, pirma, iš šios pensijos dalies, kuri viršija vieną iš minėtų ribų, atskaitytos sumos ir, antra, sutartyje nustatytos šios pensijos indeksavimo išmokos, net jeigu didesnę procentinę dalį buvusių darbuotojų, kurių profesinės pensijos dydžiui turėjo įtakos nagrinėjamos nacionalinės teisės normos, sudaro buvę darbuotojai vyrai, patenkantys į šių normų taikymo sritį, nei buvusios darbuotojos moterys, su sąlyga, kad šias pasekmes galima pateisinti objektyviais veiksniais, nesusijusiais su diskriminacija dėl lyties, o tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

Dėl antrojo klausimo antros dalies

- 68 Antrojo klausimo antra dalimi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyva 2000/78 turi būti aiškinama taip, kad pagal ją draudžiamos valstybės narės teisės normos, nustatančios, jog pensijos, kurią valstybės kontroliuojama įmonė pagal sutartį išsipareigojo tiesiogiai mokėti pensijos gavėjams ir kuri viršija tam tikras šiose teisės normose nustatytas ribas, gavėjai netenka, pirma, iš šios pensijos dalies, kuri viršija vieną iš minėtų ribų, atskaitytos sumos ir, antra, sutartyje nustatytos šios pensijos indeksavimo išmokos, kai minėtų teisės normų poveikį patiria tik tam tikrą amžių viršijantys pensijų gavėjai.
- 69 Remiantis Direktyvos 2000/78 1 straipsniu, 2 straipsnio 1 dalimi ir 2 dalies b punktu draudžiama bet kokia netiesioginė diskriminacija, be kita ko, dėl amžiaus. Netiesioginė diskriminacija yra tada, kai dėl akivaizdžiai neutralių sąlygų, kriterijų ar praktikos tam tikro amžiaus asmenys gali patekti tam tikru atžvilgiu į prastesnę padėtį nei kiti asmenys, nebent tas sąlygas, kriterijus ar praktiką objektyviai pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis (2019 m. vasario 7 d. Sprendimo *Escubano Vindel*, C-49/18, EU:C:2019:106, 41 ir 42 punktai).

- 70 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo teigimu, galima netiesioginė diskriminacija dėl amžiaus grindžiama tuo, kad nuo 2000 m. Austrijoje nebuvo sudaryta jokios pensijos kaip „tiesioginės apibrėžtos išmokos“ sutarties, todėl nagrinėjamos nacionalinės nuostatos taikomos tik tam tikrą amžių sulaukusiems asmenims, o su kitais asmenimis profesinių pensijų sutartys buvo sudarytos pagal pensijų ar draudimo fondų modelį.
- 71 Pažymėtina, kad, kaip ir netiesioginė diskriminacija dėl lyties – kaip matyti iš šio sprendimo 45, 49 ir 52 punktų – netiesioginė diskriminacija dėl amžiaus gali būti konstatuota tik įrodžius, kad nacionalinės teisės normomis daroma neigiama ir nepagrįsta įtaka daug didesnei daliai tam tikro amžiaus asmenų, palyginti su kitais asmenimis. Šiuo tikslu reikia atsižvelgti į visus darbuotojus, kuriems taikomos nevienodą požiūrį įtvirtinančios nacionalinės teisės normos.
- 72 Darytina išvada, kad, siekiant įrodyti netiesioginės diskriminacijos dėl amžiaus buvimą, asmenys, kuriems taikomos nagrinėjamos nacionalinės teisės nuostatos, negali būti lyginami su asmenimis, kurie nepatenka į jų taikymo sritį, pavyzdžiui, su asmenimis, sudariusiais pensijų sutartis pagal pensijų ar draudimo fondų modelį.
- 73 Be to, kaip generalinė advokatė priminė savo išvados 89 punkte, vien tai, kad tam tikro amžiaus nesulaukusiems asmenims buvo taikomi nauji teisės aktai, negali lemti netiesioginės diskriminacijos dėl amžiaus kitų asmenų, kuriems taikomi ankstesni teisės aktai, nenaudai (šiuo klausimu žr. 2019 m. vasario 14 d. Sprendimo *Horgan ir Keegan*, C-154/18, EU:C:2019:113, 28 punktą).
- 74 Taip pat reikia konstatuoti, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nenurodė, jog iš asmenų, kuriems taikomos nagrinėjamos nacionalinės teisės nuostatos, t. y. iš valstybės kontroliuojamos įmonės mokamos pensijos kaip „tiesioginės apibrėžtos išmokos“ gavėjų, gerokai didesnė tam tikro amžiaus sulaukusių asmenų dalis atsidurtų nepalankesnėje padėtyje.
- 75 Taigi į antrojo klausimo antrą dalį reikia atsakyti, kad Direktyvos 2000/78 2 straipsnio 1 dalis ir 2 dalies b punktas turi būti aiškinami taip, kad pagal juos nedraudžiamos valstybės narės teisės normos, nustatančios, jog pensijos, kurią valstybės kontroliuojama įmonė pagal sutartį išipareigojo tiesiogiai mokėti pensijos gavėjams ir kuri viršija tam tikras šiose teisės normose nustatytas ribas, gavėjai netenka, pirma, iš šios pensijos dalies, kuri viršija vieną iš minėtų ribų, atskaitytos sumos ir, antra, sutartyje nustatytos šios pensijos indeksavimo išmokos vien dėl to, kad minėtų teisės normų poveikį patiria tik tam tikrą amžių viršijantys pensijų gavėjai.

Dėl trečiojo–septintojo klausimų

- 76 Trečiuoju–septintuoju klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Chartijos 16, 17, 20 ir 21 straipsniai turi būti aiškinami taip, kad pagal juos draudžiamos valstybės narės teisės normos, nustatančios, jog pensijos, kurią valstybės kontroliuojama įmonė pagal sutartį išipareigojo tiesiogiai mokėti pensijos gavėjams ir kuri viršija tam tikras šiose teisės normose nustatytas ribas, gavėjai netenka, pirma, iš šios pensijos dalies, kuri viršija vieną iš minėtų ribų, atskaitytos sumos ir, antra, sutartyje nustatytos šios pensijos indeksavimo išmokos.
- 77 Šiuo klausimu reikia priminti, kad Chartijos taikymo sritis apibrėžta jos 51 straipsnio 1 dalyje, pagal kurią, kiek tai susiję su valstybių narių veiksmais, Chartijos nuostatos valstybėms narėms skirtos tik tuomet, kai jos įgyvendina Sąjungos teisę.

- 78 Remiantis suformuota jurisprudencija taip pat reikia priminti, kad Chartijoje užtikrinamos pagrindinės teisės turi būti taikomos visose situacijose, kurias reglamentuoja Sąjungos teisė, ir kad dėl to jų, be kita ko, turi būti paisoma, kai nacionalinės teisės aktai patenka į Sąjungos teisės taikymo sritį (2019 m. gegužės 21 d. Sprendimo *Komisija / Vengrija*, C-235/17, EU:C:2019:432, 63 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 79 Vis dėlto svarbu, kad atitinkamos srities Sąjungos teisės nuostatose būtų nustatytos konkrečios valstybių narių pareigos dėl pagrindinėje byloje nagrinėjamos situacijos (šiuo klausimu žr. 2014 m. liepos 10 d. Sprendimo *Julián Hernández ir kt.*, C-198/13, EU:C:2014:2055, 35 punktą).
- 80 Šiuo atveju, kaip matyti iš šio sprendimo 40–67 punktų, nagrinėjamos nacionalinės nuostatos gali lemti nevienodą požiūrį dėl lyties, kuris, nesant pateisinimo, būtų pagal Direktyvą 2006/54 draudžiama netiesioginė diskriminacija. Taigi, kaip savo išvados 98 punkte pažymėjo generalinė advokatė, šioms nuostatomis taikomi konkretūs Sąjungos teisės reikalavimai, nes profesinės socialinės apsaugos sistemose išmokos turi būti nustatomos ir apskaičiuojamos laikantis nediskriminavimo principo, kuris draudžiamas pagal šią direktyvą ir Direktyvą 2000/78.
- 81 Darytina išvada, kad nagrinėjamomis nacionalinėmis nuostatomis įgyvendinama Sąjungos teisė, kaip tai suprantama pagal Chartijos 51 straipsnio 1 dalį, todėl jomis turi būti paisoma šioje Chartijoje garantuojamų pagrindinių teisių.
- 82 Šiuo klausimu, pirma, Chartijos 20 straipsnyje įtvirtintas kiekvieno asmens lygybės prieš įstatymą principas. Pagal Chartijos 21 straipsnio 1 dalį draudžiama bet kokia diskriminacija, be kita ko, dėl lyties, amžiaus ar turto.
- 83 Kalbant apie diskriminaciją dėl amžiaus, iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos matyti, kad nustatydamos į Direktyvos 2000/78, sukonkretinančios nediskriminavimo dėl amžiaus principą užimtumo ir profesinėje srityje, taikymo sritį patenkančias priemones valstybės narės turi veikti laikydamosi šios direktyvos (2015 m. sausio 21 d. Sprendimo *Felber*, C-529/13, EU:C:2015:20, 16 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Be to, valstybės narės, priimdamos priemones, patenkančias į Direktyvos 2006/54, kurioje šioje srityje sukonkretintas nediskriminavimo dėl lyties principas, taikymo sritį, turi veikti laikydamosi šios direktyvos.
- 84 Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo klausimai dėl diskriminacijos dėl amžiaus ir lyties turi būti nagrinėjami kaip ir atsakant į pirmąjį ir antrąjį klausimus, atsižvelgiant atitinkamai tik į direktyvas 2000/78 ir 2006/54 (šiuo klausimu žr. 2014 m. lapkričio 13 d. Sprendimo *Vital Pérez*, C-416/13, EU:C:2014:2371, 25 punktą).
- 85 Kalbant apie diskriminaciją dėl turtinės padėties, pažymėtina, jog darant prielaidą, kad galima nustatyti, jog dėl šio sprendimo 46 punkte nurodyto nevienodo požiūrio – t. y. kad dėl nagrinėjamų nacionalinių nuostatų daromo poveikio tik pensijoms, kurių dydis viršija tam tikrą ribą – nepalankioje padėtyje atsiduria būtent tam tikroje turtinėje padėtyje esantys asmenys, ši aplinkybė šiuo atveju gali būti pateisinama dėl šio sprendimo 61–66 punktuose nurodytų priežasčių, tačiau tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas. Todėl tokiomis nuostatomis nepažeidžiamas Chartijos 20 straipsnis ir 21 straipsnio 1 dalis.
- 86 Antra, kiek tai susiję su Chartijos 16 straipsniu, reikia priminti, kad septintajame prejudiciniame klausime nurodyta laisvė sudaryti sutartį priskirtina prie šiame straipsnyje garantuojamos laisvės užsiimti verslu (šiuo klausimu žr. 2013 m. sausio 22 d. Sprendimo *Sky Österreich*, C-283/11, EU:C:2013:28, 42 punktą). Kaip savo išvados 110 punkte pažymėjo generalinė advokatė, ši laisvė apima laisvę nustatyti paslaugos kainą arba dėl jos susitarti.

- 87 Iš to matyti, kad tokiomis nuostatomis, kaip nagrinėjamos nacionalinės nuostatos, apribojama laisvė sudaryti sutartis tiek, kiek pagal minėtas nuostatas atitinkamos įmonės įpareigojamos savo buvusiems darbuotojams mokėti pensiją kaip „tiesioginę apibrėžtą išmoką“, kurios dydis yra mažesnis, nei buvo nustatyta sutartyje.
- 88 Vis dėl to laisvė užsiimti verslu nėra absoliuti ir ją reikia nagrinėti atsižvelgiant į jos funkciją visuomenėje, jai gali būti taikomos įvairios viešosios valdžios nustatytos priemonės, kuriomis bendrojo intereso tikslais gali būti nustatyti ekonominės veiklos vykdymo apribojimai. Be to, pagal Chartijos 52 straipsnio 1 dalį bet koks šios Chartijos pripažintų teisių ir laisvių įgyvendinimo apribojimas turi būti numatytas įstatymo ir nekeisti šių teisių ir laisvių esmės, taip pat, remiantis proporcingumo principu, turi būti būtinas ir tikrai atitikti Europos Sąjungos pripažintus bendruosius interesus arba būti reikalingas kitų teisėms ir laisvėms apsaugoti (šiuo klausimu žr. 2016 m. gegužės 4 d. Sprendimo *Pillbox* 38, C-477/14, EU:C:2016:324, 157–160 punktus).
- 89 Šiuo klausimu reikia konstatuoti, kad šio sprendimo 87 punkte nurodytas laisvės sudaryti sutartis apribojimas buvo numatytas įstatyme ir nekeičia šios laisvės esmės, nes dėl tokio apribojimo nemokama tik labai nedidelė dalis profesinės pensijos, dėl kurios derėjosi ir susitarė atitinkama įmonė ir jos darbuotojas. Be to, šios dalies nemokėjimas atitinka bendrojo intereso tikslus, t. y. ilgalaikį valstybės finansuojamų senatvės pensijų finansavimą ir šių pensijų dydžių skirtumo sumažinimą, bet tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas. Galiausiai, kaip matyti iš šio sprendimo 61–66 punktų, reikia manyti, kad minėtu apribojimu paisoma proporcingumo principo, todėl šiuo apribojimu nepažeidžiamas Chartijos 16 straipsnis.
- 90 Trečia, dėl Chartijos 17 straipsnio 1 dalies, kurioje įtvirtinta teisė į nuosavybę, reikia priminti, kad šioje nuostatoje suteikiama apsauga yra susijusi su turtinėmis teisėmis, kurios, atsižvelgiant į teisinę sistemą, lemia įgytą teisinę padėtį, leidžiančią tokių teisių turėtojų savarankiškai jomis naudotis savo paties naudai (šiuo klausimu žr. 2013 m. sausio 22 d. Sprendimo *Sky Österreich*, C-283/11, EU:C:2013:28, 34 punktą).
- 91 Darytina išvada, kad sutarties dėl profesinės pensijos sudarymas lemia šios pensijos gavėjo turčinį interesą. Be to, atitinkamos įmonės atskaityta sutartyje nustatytos sumos dalis ir sutartyje numatyto indeksavimo netaikymas turi įtakos minėtam turčiniam interesui. Tačiau Chartijos 17 straipsnio 1 dalyje garantuojama teisė nėra absoliuti, todėl negali būti aiškinama kaip suteikianti teisę į tam tikro dydžio pensiją (šiuo klausimu žr. 2017 m. birželio 13 d. Sprendimo *Florescu ir kt.*, C-258/14, EU:C:2017:448, 50 ir 51 punktus).
- 92 Vis dėlto, kaip matyti iš šio sprendimo 88 punkto, bet koks minėtos teisės į nuosavybę apribojimas turi būti numatytas įstatymo, nekeisti jos esmės ir, remiantis proporcingumo principu, būti būtinas ir tikrai atitikti Sąjungos pripažintus bendrojo intereso tikslus. Pagrindinėje byloje nagrinėjami pensinių teisių apribojimai numatyti įstatymo. Be to, jais ribojama tik dalis visos pensijų sumos, kuri mokama kaip „tiesioginė apibrėžta išmoka“, todėl jie negali būti laikomi darančiais poveikį minėtų teisių esmei. Taip pat šie apribojimai atrodo būtini ir tikrai atitinka bendrojo intereso tikslus, t. y. ilgalaikį valstybės finansuojamų senatvės pensijų finansavimą ir šių pensijų dydžių skirtumo sumažinimą, tačiau tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.
- 93 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į trečiąjį–septintąjį klausimus reikia atsakyti: Chartijos 16, 17, 20 ir 21 straipsniai turi būti aiškinami taip, kad pagal juos nedraudžiamos valstybės narės teisės normos, nustatančios, jog pensijos, kurią valstybės kontroliuojama įmonė pagal sutartį išpareigojo tiesiogiai mokėti pensijos gavėjams ir kuri viršija tam tikras šiose teisės normose nustatytas ribas, gavėjai netenka, pirma, iš šios pensijos dalies, kuri viršija vieną iš minėtų ribų, atskaitytos sumos ir, antra, sutartyje nustatytos šios pensijos indeksavimo išmokos.

Dėl aštuntojo klausimo

- 94 Aštuntuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Chartijos 47 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį valstybei narei draudžiama savo teisės sistemoje nenumatyti savarankiškos teisių gynimo priemonės, kuria visų pirma siekiama išnagrinėti, ar šią teisę įgyvendinančios nacionalinės nuostatos atitinka Sąjungos teisę.
- 95 Iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad nagrinėjamos nacionalinės nuostatos yra glaudžiai susijusios su *SpBegrG* 1 straipsniu arba buvo priimtos tiesiogiai įgyvendinant šį įstatymą. Kadangi pastarąjį įstatymą sudaro konstitucinės nuostatos, galimybės teismine tvarka *Verfassungsgerichtshof* (Konstitucinis Teismas) ginčyti nagrinėjamas nacionalines nuostatas yra ribotos, todėl šios nacionalinės nuostatos gali būti ginčijamos tik netiesiogiai, pateikiant ieškinį profesinės pensijos sutarties šaliai pagal privatinę teisę.
- 96 Vis dėlto Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad pagal Chartijos 47 straipsnyje garantuojamą veiksmingos teisminės gynybos principą savaime nereikalaujama, kad egzistuočių atskiras ieškinys, kuriuo visų pirma būtų siekiama užginčyti nacionalinės teisės nuostatų atitiktį Sąjungos teisės normoms, jei yra viena ar kelios teisių gynimo priemonės, leidžiančios netiesiogiai užtikrinti asmenų teisių, kylančių iš Sąjungos teisės, laikymąsi (2019 m. lapkričio 21 d. Sprendimo *Deutsche Lufthansa*, C-379/18, EU:C:2019:1000, 61 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 97 Kadangi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad nagrinėjamos nacionalinės nuostatos gali būti ginčijamos netiesiogiai, veiksmingos teisminės gynybos principo pažeidimas negali būti konstatuotas dėl to, kad nėra savarankiškos teisių gynimo priemonės.
- 98 Taigi į aštuntąjį klausimą reikia atsakyti, kad Chartijos 47 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį valstybei narei nedraudžiama savo teisės sistemoje nenumatyti savarankiškos teisių gynimo priemonės, kuria visų pirma siekiama išnagrinėti, ar Sąjungos teisę įgyvendinančios nacionalinės nuostatos atitinka šią teisę, jeigu tokia galimybė egzistuoja netiesiogiai.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 99 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti tas teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (trečioji kolegija) nusprendžia:

1. 2000 m. lapkričio 27 d. Tarybos direktyva 2000/78/EB, nustatanti vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus, ir 2006 m. liepos 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/54/EB dėl moterų ir vyrų lygių galimybių ir vienodo požiūrio į moteris ir vyrus užimtumo bei profesinės veiklos srityje principo įgyvendinimo turi būti aiškinamos taip, kad į jų taikymo sritį patenka valstybės narės teisės nuostatos, pagal kurias, pirma, profesinės pensijos, kurią darbdavys pagal sutartį įsipareigojo tiesiogiai mokėti savo buvusiam darbuotojui, sumos dalį šis darbdavys turi atskaityti iš pajamų šaltinio ir, antra, dėl kurių sutartyje numatytas šios išmokos sumos indeksavimas tampa neveiksmingas.
2. Direktyvos 2006/54 5 straipsnio c punktas ir 7 straipsnio a punkto iii papunktis turi būti aiškinami taip, kad pagal juos nedraudžiamos valstybės narės teisės normos, nustatančios, jog pensijos, kurią valstybės kontroliuojama įmonė pagal sutartį įsipareigojo tiesiogiai mokėti pensijos gavėjams ir kuri viršija tam tikras šiose teisės normose nustatytas ribas, gavėjai netenka, pirma, iš šios pensijos dalies, kuri viršija vieną iš minėtų ribų, atskaitytos sumos ir,

antra, sutartyje nustatytos šios pensijos indeksavimo išmokos, net jeigu daug didesnę procentinę dalį buvusių darbuotojų, kurių profesinės pensijos dydžiui turėjo įtakos nagrinėjamos nacionalinės teisės normos, sudaro buvę darbuotojai vyrai, patenkantys į šių normų taikymo sritį, nei į ją patenkančios buvusios darbuotojos moterys, su sąlyga, kad šias pasekmes galima pateisinti objektyviais veiksniais, nesusijusiais su diskriminacija dėl lyties, o tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

3. Direktyvos 2000/78 2 straipsnio 1 dalis ir 2 dalies b punktas turi būti aiškinami taip, kad pagal juos nedraudžiamos valstybės narės teisės normos, nustatančios, jog pensijos, kurią valstybės kontroliuojama įmonė pagal sutartį išipareigojo tiesiogiai mokėti pensijos gavėjams ir kuri viršija tam tikras šiose teisės normose nustatytas ribas, gavėjai netenka, pirma, iš šios pensijos dalies, kuri viršija vieną iš minėtų ribų, atskaitytos sumos ir, antra, sutartyje nustatytos šios pensijos indeksavimo išmokos vien dėl to, kad minėtų teisės normų poveikį patiria tik tam tikrą amžių viršijantys pensijų gavėjai.
4. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 16, 17, 20 ir 21 straipsniai turi būti aiškinami taip, kad pagal juos nedraudžiamos valstybės narės teisės normos, nustatančios, jog pensijos, kurią valstybės kontroliuojama įmonė pagal sutartį išipareigojo tiesiogiai mokėti pensijos gavėjams ir kuri viršija tam tikras šiose teisės normose nustatytas ribas, gavėjai netenka, pirma, iš šios pensijos dalies, kuri viršija vieną iš minėtų ribų, atskaitytos sumos ir, antra, sutartyje nustatytos šios pensijos indeksavimo išmokos.
5. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį valstybei narei nedraudžiama savo teisės sistemoje nenumatyti savarankiškos teisių gynimo priemonės, kuria visų pirma siekiama išnagrinėti, ar Sąjungos teisę įgyvendinančios nacionalinės nuostatos atitinka šią teisę, jeigu tokia galimybė egzistuoja netiesiogiai.

Parašai.